

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Commerciële Economie
voltijd/deeltijd/duaal

Hogeschool Utrecht

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Commerciële Economie
voltijd/deeltijd/duaal

Hogeschool Utrecht

CROHO nr. 34402

Hobéon Certificering

Datum:

27 januari 2014

Auditteam

De heer W.L.M. Blomen
De heer G. Struijf, MBA RM
De heer drs. W. Wierda
De heer N. Kreuze

Secretaris

De heer drs. G.W.M.C. Broers

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	27
6.	AANBEVELINGEN	29
BIJLAGE I	Scoretabel	31
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	33
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	35
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	39
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	45
BIJLAGE VI	Overzicht auditteam	47

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Utrecht
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.n.b.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	B Commerciële Economie
registratienummer croho	34402
domein/sector croho	Economie
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	hbo Bachelor of Business Administration
aantal studiepunten (EC)	240
afstudeerrichtingen	<ul style="list-style-type: none">• Sport & Entertainment Marketing• Sales & Marketing Management• Leisure & Event Marketing• Creative Industries• International Marketing Management
onderwijsvorm ¹	Competentiegericht
Locatie	Utrecht
Varianten	Voltijd, deeltijd, duaal
relevante lectoraten	Kenniscentrum Innovatie en Business, lectoraat Marketing, Marktonderzoek & Innovatie
datum audit / opleidingsbeoordeling	30 september en 3 oktober 2013
contactpersoon (naam en e-mailadres)	Leontien Regter leontine.regter@hu.nl

¹ Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan: afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding**, voltijd, deeltijd en duaal².

Bron: Osiris.

Peildatum: 10/12 2012

Instream (aantal)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	433	436	312	308	277	152
▪ deeltijd	31	21	27	13	26	20
▪ duaal	14	14	10	12	11	16
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	59	53	54	52	53	3
▪ deeltijd	50	50	56	41	48	21
▪ duaal	67	63	82	93	88	0
uit de hoofdfase (percentage) na 4 jaar	2007	2008	2009			
▪ voltijd	3	4	3			
▪ deeltijd	14	19	3			
▪ duaal	0	8	9			
rendement (percentage) na vijf jaar	2007	2008	2009			
▪ voltijd	76	56	6			
▪ deeltijd	48	44	14			
▪ duaal	100	56	50			
docenten (aantal + fte)	aantal		Fte			
▪ voltijd	39		24			
▪ deeltijd	10		2,74			
▪ duaal	2		1			
opleidingsniveau docenten (percentage)	Bachelor		Master		PhD.	
▪ voltijd	4		35		1	
▪ deeltijd	1		9		-	
▪ duaal	2		-		-	
docent-student ratio						
▪ voltijd	21					
▪ deeltijd	29					
▪ duaal	21					
contacturen (aantal)	1^e jaar	2^e jaar	3^e jaar	4^e jaar		
▪ voltijd	14,6	12,4	13	Var.		
▪ deeltijd	3,3	3,3	3,3	3,3		
▪ duaal	14,2	11,7	11,8	Var.		

² Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012

2. SAMENVATTING

Inleiding

De opleiding Commerciële Economie (hierna: CE) leidt op voor een breed scala aan functies in de economische sector. Behalve financieel-economische kennis staan ook kennis van en inzicht in aspecten van de menswetenschappen centraal. De opleiding bereidt studenten voor op algemene functies zoals marketing- en commercieel manager en meer specifieke marketingfuncties waaronder sales- en accountmanager, communicatiemanager en brandmanager. Typerend voor CE'ers is dat zij bij bedrijven kunnen doorgroeien in een brede waaier aan functies binnen inkoop en verkoop, marketing, marketingcommunicatie en marktonderzoek. Contacten met klanten én 'klanten meekrijgen', zijn daarbij telkens terugkerende begrippen.

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft voldoende uitgewerkt. Zij gelden voor de drie opleidingsvarianten, voltijd, deeltijd en duaal, en bieden daarbinnen ruimte om vijf profielen/afstudeerrichtingen te onderscheiden. Deze profielen zijn een adequate afspiegeling van de arbeidsmarkt(posities) waar afgestudeerde CE'ers terecht komen. De door de opleiding gehanteerde competenties sluiten aan op het landelijk vastgestelde beroepsprofiel en op de voor dit vakgebied relevante vakinhoudelijke trends en thema's. De beoogde CE-competenties sluiten aan op de BBA-standaard.

De opleidingen CE hebben zowel in landelijk verband als per opleiding, en dit geldt ook voor de Utrechtse opleiding, zicht op relevante ontwikkelingen binnen het beroepenveld. Daarnaast zijn er structurele contacten met het werkveld die ertoe leiden dat, wanneer nodig, de opleidingen de eindkwalificaties op landelijk niveau herzien. De Utrechtse opleiding levert hieraan een bijdrage. Het niveau van de eindkwalificaties sluit wat breedte en diepgang betreft aan bij de Dublin Descriptoren. De internationale component van de eindkwalificaties is voldoende. Als voorbeeld mag gelden het feit, dat de opleidingen zich bij de samenstelling van de eindkwalificaties mede hebben laten leiden door de eisen van het internationale beroepenveld.

Op grond van deze bevindingen komt het auditteam bij Standaard 1 voor de drie varianten tot het oordeel 'goed'.

2. Onderwijsleeromgeving

Het studieprogramma, de aansluiting van de vooropleiding op de opleiding CE, de begeleiding van studenten, de kwaliteit van het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het studenten mogelijk de competenties te realiseren. Dit geldt voor alle drie de varianten. De opleiding is er in geslaagd om de samenhang tussen de generieke hbo-competenties, de specifieke CE-competenties, de hiervan afgeleide doelstellingen en het curriculum duidelijk te beschrijven.

De verschillende varianten hanteren ieder een specifiek didactisch concept, afgestemd op de doelgroep. De thema's waar de CE-opleiding zich op richt zoals marketing, export en communicatie, geven sturing aan de thema's die het curriculum vormen. De afstudeerrichtingen bieden studenten de mogelijkheid om te kiezen voor een focus in het vakgebied.

In de drie curricula – voltijd, deeltijd en duaal – zijn de kennis- en de vaardighedencomponenten voldoende uitgewerkt. Er is sprake van een wisselwerking tussen de theoriecomponent van de opleiding en de praktijk. Deze wisselwerking is binnen de drie varianten verschillend vormgegeven. De opleiding heeft recent het onderwijsprogramma aangepast om de onderzoekscomponent beter te kunnen verankeren in het curriculum.

Internationalisering is aan de orde binnen de opleiding, maar verdient op docentniveau nog aandacht: de internationale contacten van docenten moeten intensiever. De literatuur is op bachelorniveau; het auditteam beveelt aan om meer internationale literatuur bij de verplichte literatuur op te nemen.

De docenten zijn zowel vakinhoudelijk als didactisch toegerust voor hun onderwijstaak. Het docententeam laat een mix zien van theoretische kennis en kennis van de praktijk. De meeste docenten beschikken over een netwerk in de beroepspraktijk. De opleiding heeft zicht op de kwaliteiten van haar docententeam en zet waar nodig gastdocenten in. De opleiding monitort de kwaliteit van haar docenten, checkt waar lacunes dreigen en neemt maatregelen. De docent-studentratio is met een waarde van 1:21 voor voltijd en dual en 1:29 voor deeltijd adequaat.

Het instroombeleid van de opleiding is voor de verschillende instroomgroepen, voltijders, deeltijders en duale studenten, op een doordachte wijze vormgegeven. Studenten zijn tevreden over de bereikbaarheid van docenten. Zowel studenten als docenten zijn content over de voorzieningen, een mening die het auditteam met hen deelt. De begeleiding van studenten is in handen van de studieloopbaanbegeleider. Met name in de eerste fase van de studie is de studieloopbaanbegeleiding intensief. Studenten van de drie opleidingsvarianten geven aan tevreden te zijn over de begeleiding; zij kunnen rekenen op begeleiding door de studieloopbaanbegeleider en door de docenten.

De opleiding biedt studenten een samenhangend curriculum aan. Studenten kunnen de competenties bereiken, waarbij zowel de kennis- als de vaardighedencomponent in het programma is verankerd. De kwaliteit van de docenten, de begeleiding en de voorzieningen zijn adequaat. Gelet op deze bevindingen komt het auditteam bij Standaard 2 voor de drie varianten tot het oordeel 'voldoende'.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding heeft de afgelopen twee jaren flink geïnvesteerd in toetskwaliteit. Zowel de toetsen zelf, als de kennis en vaardigheden van docenten zijn verbeterd. Inmiddels beschikt de opleiding dan ook over een uitgewerkt toetssysteem en toetst daarbij zowel kennis als vaardigheden binnen de drie varianten op een adequate wijze. Procedures zijn duidelijk beschreven. Studenten krijgen te maken met verschillende toetsvormen, waaronder toetsen die kennis en inzicht toetsen. Het assessment binnen de deeltijdvariant is goed vormgegeven. De toetsen zijn op bachelorniveau; spreiding van de stof en diepgang van de toetsvragen zijn adequaat.

De examen- en de toetscommissie zijn op hun takenpakket voorbereid en houden een vinger aan pols wat betreft het eindniveau en de toetskwaliteit.

De opleiding heeft de afgelopen twee jaar een forse inhaalslag gemaakt rond de afstudeerprocedure, een inhaalslag die ten tijde van de audit, september 2013, nog niet was afgerond. Het auditteam beoordeelt een aantal eindwerkstukken als onvoldoende, vooral omdat de onderzoeks- en de taalbeheersingscomponent verbetering behoeven. Echter: duidelijk waarneembaar is dat de kwaliteit van de afstudeerproducten toeneemt in de drie beoordelingsrondes die het auditteam heeft uitgevoerd. Daarbij is de onderzoekscomponent verbeterd, evenals de schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid van de student. Twee essentiële componenten die volgens het auditteam verbetering behoeven.

Gelet op het bovenstaande komt het auditteam bij Standaard 3 voor de drie varianten tot het oordeel 'voldoende'.

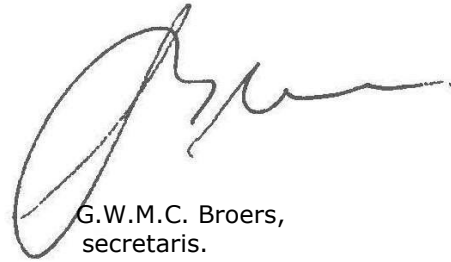
4. Samenvattende conclusie:

Het auditteam stelt vast dat de opleiding Commerciële Economie van de Hogeschool Utrecht in de varianten voltijd, deeltijd en duaal, beschikt over een curriculum dat op bachelorniveau is vormgegeven en dat studenten in voldoende mate voorbereidt op de beroepspraktijk. De opleiding stelt zich open voor nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied, investeert in de kwaliteit van haar docenten en in het afstudeerniveau. Het auditteam beoordeelt de kwaliteit van de voltijd-, deeltijd- en duale opleiding Commerciële Economie van de Hogeschool Utrecht als 'voldoende'.

Den Haag, 27 januari 2014.

W.L.M. Blomen,
voorzitter.

G.W.M.C. Broers,
secretaris.

3. INLEIDING

De opleiding Commerciële Economie (hierna: CE) maakt deel uit van de Faculteit Economie & Management (hierna: FEM) van de Hogeschool Utrecht. Binnen de faculteit zijn een aantal bachelor- en masteropleidingen ondergebracht in verschillende clusters, waaronder het cluster Commerce waartoe CE behoort. Behalve CE behoren International Business & Languages en de AD Assistant Marketeer tot het cluster. Ten tijde van de audit was er sprake van personeelwisselingen in het management van de opleiding en was de opleiding bezig de kwaliteit van het onderwijs verder te verbeteren. Het ontwikkelen van een kleinschalige organisatie, meer nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van docenten en de binding met studenten zijn de meest in het oog springende aandachtspunten.

De drie varianten waarin de HU de opleiding CE aanbiedt, zijn ondergebracht bij verschillende organisatieonderdelen. Zo maakt de deeltijdvariant CE deel uit van Parttime Management Opleidingen. Sinds het voorjaar van 2012 zijn de deeltijd bacheloropleidingen van de HU, waaronder CE deeltijd, niet alleen gehouden aan de doelstellingen en de strategie van de FEM maar participeren zij ook in het HU brede project 'Leven Lang Leren'. Beide andere varianten, voltijd en duaal, behoren tot het eerder genoemde cluster Commerce.

De FEM wil een *Business School* worden met als belangrijke speerpunten kwaliteit en rendement. Overeenkomstig de strategienota Utrecht Business School, richt de faculteit zich daarbij op praktijkgericht onderwijs, intensief van karakter, kleinschalig, internationaal geïntereerd en steunend op toegepast onderzoek, klantgericht met een 'helder serviceniveau'.

Vorige accreditatie

Het auditteam dat de vorige accreditatie-audit uitvoerde, vermeldde geen verbeterpunten. Wel heeft de opleiding nadien op een aantal punten actie ondernomen omdat ontwikkelingen in het vakgebied, het werkveld of het onderwijs zelf daartoe aanleiding gaven. Het betreft: (i) de aanpassing van het studieprogramma, (ii) de positie van de studieloopbaanbegeleiding in het onderwijs, (iii) de binding met de beroepspraktijk van docenten en de betrokkenheid van beroepsvertegenwoordigers, (iv) de inzet van gastdocenten en (v) internationalisering.

Het huidige auditteam (2013/2014) stelt vast dat de opleiding zich op deze punten heeft ontwikkeld en is meegegroeid met de ontwikkelingen in het beroepenveld en in het onderwijs. Zo heeft de opleiding het studieprogramma aangepast in het kader van de 'take five' operatie waarbij alle studieonderdelen een omvang hebben van vijf EC. In het studiejaar 2012-2013 is de opleiding gestart met het in kaart brengen van de aansluiting van het curriculum op het BBA kernvakken. De studieloopbaanbegeleiding vormt nog steeds een rode draad door de opleiding, maar studenten verdienen er geen studiepunten meer mee.

Scholingstrajecten, de binding van docenten met de praktijk en de begeleidende rol van de docent zijn verbeterd evenals de mate waarin het werkveld betrokken is bij de opleiding. Binnen verschillende studieonderdelen zet de opleiding freelance docenten in (veelal werkzaam in de praktijk) die actuele kennis uit de praktijk meebrengen en daarbij nauw samenwerken met de vaste docenten. De praktijkgerichtheid van de opleiding is daardoor toegenomen, hetgeen de opleiding verder vormgeeft door een in omvang behoorlijke stagecomponent in de opleiding op te nemen. Het onderdeel internationalisering heeft de opleiding opgepakt door in de curricula van de varianten deze component nadrukkelijk te verwerken.

Deze rapportage

Bij het opstellen van deze rapportage is er voor gekozen om, waar zinvol, een onderscheid te maken tussen de verschillende varianten. In de regel betreft het een uitsplitsing naar enerzijds voltijd en anderzijds deeltijd/duaal. In een enkel geval zullen we ook een onderscheid maken tussen de deeltijd- en de duale variant.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Kenmerken van de Utrechtse CE'er

De CE'er die aan de Hogeschool Utrecht afstudeert, kan met behulp van zijn kennis en vaardigheden op het terrein van sales en marketing het marketingbeleid van een organisatie helpen plannen, uitvoeren en evalueren. Hij heeft een pragmatische houding en een sterk probleemoplossend vermogen. Hij is ambitieus, nieuwsgierig en doelgericht en opereert autonoom. Hij kan projectmatig werken en kan omgaan met onzekere situaties. Hij is klantgericht en hanteert de principes van project-, financieel-, change- en human resource management. Hij is zowel individualist als *teampayer* en kan zich goed uitdrukken. Hij beheerst de Nederlandse taal foutloos in stijl, spelling, grammatica. Hij is thuis in recente ontwikkeling op het terrein van ICT en past deze toe. Met dit profiel laat de opleiding zien, dat zij op de hoogte is van eisen die het werkveld stelt aan een afgestudeerde CE'er.

Ontwikkelingen in het vakgebied

De arbeidsmarkt vraagt van de afgestudeerde CE'er in toenemende mate zowel een financiële- als een onderzoeksmatige onderbouwing van zijn voorstellen. Binnen het vakgebied spreekt men in dit verband over 'accountability'. Dat betekent dat de opleiding meer aandacht besteedt aan de financiële aspecten van het vakgebied. Zo is er sprake van meer nadruk op de 'harde', lees rekenkundige, kant van het vakgebied en het kunnen onderbouwen van een marketingadvies met 'harde' gegevens.

Eén van de gespreksthemas binnen de opleiding die de afgelopen periode nadrukkelijk op de agenda stond, betrof de BBA standaard. Op landelijk niveau is binnen de Vereniging Hogescholen (voorheen de Hbo-Raad) besloten om voor de meeste opleidingen uit het economisch domein de internationaal erkende graad Bachelor of Business Administration toe te kennen. Zo zijn de hbo-diploma's uit het economisch domein straks in het buitenland beter herkenbaar. De BBA standaard waar de economische opleidingen aan moeten voldoen, is gebaseerd op vier pijlers: het onderzoekend vermogen van de afgestudeerde, professioneel vakmanschap, verantwoord handelen en gedegen kennis op kernvakgebieden. Het BBA profiel onderscheidt dertien kernvakken. In het herzien landelijke beroepsprofiel is aangegeven hoe de CE-competenties zich verhouden tot deze BBA kernvakken waartoe onder andere behoren: accounting, marketing, *finance*, *economics* en verantwoord vakmanschap (zie hierna onder 'Competenties').

De opleiding wil het curriculum van de drie varianten in een periode van drie jaar *BBA-proof* maken. Ze zal daarbij per studieonderdeel bepalen hoe zich dit verhoudt tot de verschillende BBA kernvakken. Binnen FEM is besloten om studenten met ingang van 2016 de graad Bachelor of Business Administration te verlenen, dat wil zeggen dat de studenten die in het studiejaar 2012-2013 zijn ingestroomd deze graad zullen kunnen krijgen.

Competenties

De opleiding hanteert voor de drie varianten een identieke set competenties. Op dit moment geldt het in 2005 opgestelde maar inmiddels herziene landelijke beroeps- en competentieprofiel 'De blik naar buiten'. Het landelijk overleg CE heeft in dit profiel de CE-competenties vergeleken met de kernvakken die binnen de BBA op Europees niveau gelden. Daaruit blijkt dat, afgezien van accentverschillen, de BBA kernvakken zoals *accounting*, *finance*, *marketing*, *quantitative techniques* en *strategic management* voldoende gedekt worden door het CE-competentieprofiel. Bij de introductie van de herziene set competenties is in 2012 ook het curriculum tegen het licht gehouden. Dit heeft geleid tot een beperkt aantal wijzigingen waaronder een herziening van de studieonderdelen Marketingcommunicatie en Sales.

De set competenties uit 2005 beschrijft domeinspecifieke en algemene competenties. Een vergelijking tussen deze set competenties en de nieuwe competenties uit 2012 laat zien dat er sprake is van een aanzienlijke overlap tussen de beide sets. Zo blijft er ruim aandacht voor de klassieke CE onderwerpen als marketing, sales en ondernemerschap, maar is er tevens sprake van een nieuwe competentie op het terrein van marketingcommunicatie die zich vooral richt op de relatie nieuwe media en CE, in het bijzonder de rol van *online* marketing. De specifieke, op het vakgebied gerichte, CE-competenties hebben betrekking op onderwerpen zoals ondernemerschap, marktonderzoek en sales. Zo moet de afgestudeerde CE'er een SWOT-analyse kunnen opstellen, nieuwe ontwikkeling signaleren, een onderbouwd marketingplan kunnen opstellen en in staat zijn om op een creatieve wijze nieuwe ideeën te genereren. De meer algemene CE competenties verwijzen naar de eigen ontwikkeling van de professional, het op effectieve wijze kunnen functioneren binnen een organisatie.

De opleiding heeft de competenties op drie niveaus uitgewerkt en baseert zich daarbij op het 'Aanvullend document Domeincompetenties Bachelor of Commerce' uit 2008. Op landelijk niveau is afgesproken dat de student niet alle competenties uit het nieuwe profiel op het hoogste niveau, niveau 3, hoeft te beheersen. Wél zijn alle competenties tot met niveau 3 geoperationaliseerd. Op dit punt bestaat er voor CE-opleidingen enige speelruimte. De belangrijkste en specifieke CE-competenties op de eerder genoemde terreinen Marketing en Sales dient de student in ieder geval op niveau 3 te beheersen. Dat geldt ook voor de competentie op het terrein van Bedrijfs- en Omgevingsanalyse. De keuzes die de opleiding op dit gebied heeft gemaakt onderschrijft het auditteam. Studieonderdelen als Marketing, Sales, Financiën, Economie en Bedrijfs- en Omgevingsanalyse behoren tot de kern van de opleiding en dient de student op het hoogste niveau, niveau 3, te beheersen.

Profielen/afstudeerrichtingen

De voltijdvariant van de opleiding kent vijf profielen of afstudeerrichtingen die tot dezelfde set competenties opleiden en die we als volgt kunnen beschrijven:

- Sales & Marketing Management is een breed profiel en leidt niet op tot één bepaalde sector/branche. Dit profiel of deze afstudeerrichting is het meest vergelijkbaar met de 'reguliere' CE-opleiding.
- Sport & Entertainmentmarketing zien we bij meerdere CE-opleidingen in het land terugkeren. De afstudeerrichting bereidt student voor op commerciële functies binnen de sport- en entertainmentbranche. Studenten krijgen tijdens de opleiding te maken met casuïstiek op de terreinen sport en entertainment, met specifieke theorie en vaktaal en met voor deze branche relevante praktijkopdrachten.
- International Marketing Management leidt studenten op voor functies binnen het internationaal opererende MKB. Studenten hebben verder de mogelijkheid om via een pre-master door te studeren voor een master op het terrein van International Marketing Management. Studenten volgen twee internationale stages en een buitenlandse studieperiode. Zie ook Standaard 2 onder 'Programma'.
- Leisure & Event Marketing leidt studenten op voor de vrijetijds- en evenementenindustrie.

- Creatieve Industrie leidt studenten op voor functies binnen de kunstensector, media en entertainment en de creatieve dienstverlening. Dit profiel of deze afstudeerrichting is interfacultair, met een interdisciplinair programma waarin studieonderdelen zijn opgenomen uit vakgebieden als techniek en communicatie/journalistiek.

Naar het oordeel van het auditteam is deze set van afstudeerrichtingen een goede weerspiegeling van de differentiatie in het werkveld. De verschillende profielen/afstudeerrichtingen van de voltijdvariant bieden aansluiting bij de behoeften van het werkveld en geven de breedte aan van het vakgebied en de beroepsrollen waarin afgestudeerde CE'ers terechtkomen. De opleiding laat met deze keuze zien, dat ze goed zicht heeft op het CE beroepenveld in de regio en op de start- en doorgroeifuncties van haar afgestudeerden.

De variant CE-duaal leidt alleen op voor het profiel Sales & Marketing Management. De deeltijdvariant kent geen afstudeerrichtingen, binnen de deeltijdvariant zoekt de opleiding nadrukkelijk aansluiting bij de beroepscontext waarbinnen de student functioneert. Het auditteam vindt dit een gepaste keuze. Uiteraard geldt ook voor de CE duale- en de CE deeltijdstudent dat zij aan het einde van hun vierjarige opleiding beschikken over de landelijk vastgestelde CE-competenties. De competenties zijn identiek voor alle profielen, de context waarbinnen de student de set competenties verwerft, verschilt.

Internationalisering

Hiervoor is al gewezen op het internationale karakter van CE. Voor CE geldt dat de internationale component zowel in de competenties als in de leerdoelen is opgenomen. Binnen de faculteit vormt internationalisering één van de pijlers waarbij de opleidingen studenten aanmoedigen om in het buitenland studieonderdelen te volgen of stage te lopen. Een afgestudeerde CE'er moet zich op een adequate wijze kunnen uitdrukken in ten minste één vreemde taal en daarbij gebruik kunnen maken van vakjargon. Internationalisering/de internationale component van de opleiding zijn daarmee geborgd in de set competenties. Docenten zouden nog meer contacten kunnen onderhouden met beroepsbeoefenaren in de ons omringende landen én met collega-docenten in het buitenland om zicht te houden op ontwikkelingen in het economische domein en het hoger economische onderwijs.

Onderzoek

Behalve internationalisering maakt ook onderzoek deel uit van de set competenties waarover de afgestudeerde CE'er dient te beschikken. Zo kan de CE'er een marktonderzoek uitvoeren en moet hij in staat zijn om op basis van onderzoek een strategisch marketingbeleid voor een (inter)nationaal opererend bedrijf op te stellen. De opleiding besteedt steeds meer aandacht aan zowel de onderzoekshouding als aan onderzoeksmethoden op het terrein van marketing, een illustratie van de toenemende aandacht binnen CE aan de onderzoekscomponent. Studenten leren dan onder andere een onderzoeksvraag te formuleren, deelvragen af te leiden van de hoofdvraag, een onderzoek op te zetten en relevante literatuur te selecteren en te gebruiken. Hier speelt het lectoraat, dat aan de opleiding verbonden is, nadrukkelijk én in toenemende mate een belangrijke rol. Positief is dat de opleiding studenten tijdens hun opleiding op verschillende manieren in staat stelt om op beperkte schaal onderzoek uit te voeren. De herziene competenties bieden de opleiding daartoe alle ruimte: de onderzoekscomponent is hierin ruim vertegenwoordigd.

Betrokkenheid werkveld bij de opleiding/beroepenveldcommissie

Op landelijk niveau is het werkveld betrokken bij het opstellen van het beroeps- en opleidingsprofiel en bij het formuleren van de set competenties. Het auditteam heeft tijdens de audit gesproken met alumni en met vertegenwoordigers uit het werkveld. De opleiding kent een beroepenveldcommissie waarin vertegenwoordigers zitting hebben die afkomstig zijn uit het voor CE relevante werkveld. De opleiding nodigt het werkveld regelmatig uit voor overleg.

Tijdens contacten met de stagebedrijven bespreekt de vertegenwoordiger van de opleiding de door de student te verwerven competenties en de relevantie ervan voor het bedrijf. De uitkomsten van deze gesprekken over de competenties leveren de opleiding input over de afstemming van de competenties en de eisen van het werkveld. Gastdocenten bieden de opleiding eveneens informatie over nieuwe voor de opleiding belangrijke ontwikkelingen.

Voor de deeltijdvariant geldt dat hier sprake is van een wisselwerking tussen docenten en studenten. Zowel docenten als studenten zijn veelal (nog) werkzaam in het voor de opleiding relevante beroepenveld waardoor zij actuele ontwikkelingen tijdens de lessen kunnen bespreken. Voor de opleiding en haar varianten een belangrijke informatiebron om zicht te krijgen en te houden op ontwikkelingen in het werkveld. De opleiding zou de informatie afkomstig van de deeltijdopleiding over ontwikkelingen op de arbeidsmarkt op een meer systematische wijze kunnen volgen en deze beschikbaar stellen aan docenten en studenten.

Weging en oordeel

Het auditteam komt bij Standaard 1 tot het oordeel: goed. De volgende overwegingen hebben tot dit oordeel geleid.

De competenties die op landelijk niveau zijn opgesteld, zijn passend in het licht van het beroep waarvoor de opleiding opleidt binnen haar drie varianten. Indien nodig vindt er bijstelling plaats van de set competenties. De internationale- en de onderzoekscomponent zijn geborgd in de set competenties.

De competenties van de opleiding én de kennisbasis zijn naar het oordeel van het auditteam duidelijk beroepsgericht. De profielen/afstudeerrichtingen zijn adequaat gekozen en bieden aansluiting op het werkveld. De beroepenveldcommissie adviseert de opleiding over ontwikkelingen in het werkveld die zij van wezenlijk belang acht voor de opleiding en haar afgestudeerden.

Samenvattend beoordeelt het auditteam deze Standaard als 'goed' omdat er sprake is van een set competenties die aansluit bij de eisen van het beroepenveld die de opleiding vervolgens op een adequate wijze heeft uitgewerkt voor de drie opleidingsvarianten. Het werkveld is nadrukkelijk betrokken bij de formulering van de competenties.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Inleiding

De CE-opleiding kent een aantal cursusbeheerders, bij deeltijd 'themacoördinatoren', die de kwaliteit van de hun toebedeelde studieonderdelen bewaken. Zij maken afspraken met docenten, stemmen de inhoud van een studieonderdeel af met collega's en programmaleiders (zie hierna), actualiseren de cursuswijzers en coördineren de toetsen. Ook houden zij toezicht op de onderwijsrendementen. De programmaleiders maken afspraken met cursusbeheerders en docenten over de onderwijslogistiek en adviseren het opleidingsmanagement over de bemensing. Ook kunnen zij op basis van externe adviezen of studentevaluaties besluiten om leerdoelen of didactiek aan te passen. Docenten van de opleiding kunnen óók als eerste en tweede examinerer werkzaam zijn, als eerste en tweede stagebegeleider, als toetsexpert en nemen deel aan overleg binnen commissies.

De opleiding zoekt in samenwerking met lectoraten/kenniscentra aansluiting bij speerpuntsectoren in de creatieve industrie en zakelijke dienstverlening. Voor de voltijdvariant CE geldt dat zij zich wil richten op de landelijk groeiende sport-, leisure- en entertainmentindustrie. Waar mogelijk sluit de deeltijdopleiding hierbij aan door de inzet van docenten in innovatieprojecten en het meewerken aan projecten die door kenniscentra zijn gestart.

Programma

De competenties vormen het uitgangspunt van de drie opleidingsvarianten bij het bepalen van de vakinhoud. Hierna bespreken we per variant de opbouw van het studieprogramma. Voor een meer gedetailleerd overzicht van de programmaopbouw per variant verwijzen wij naar de bijlage bij dit rapport.

Voltijd

De voltijdvariant kent twee studiefasen, de propedeuse en de hoofdfase. De propedeuse van 60 EC is identiek voor alle voltijdopleidingen binnen de FEM. De overige 180 EC bestaat uit een opleidingsspecifieke, dus CE-specifieke, hoofdfase. De hoofdfase is op zijn beurt weer onderverdeeld in een major van 150 EC en een profileringsdeel van 30 EC. In het tweede studiejaar loopt de student stage (15 EC). In het achtste semester, nadat de student het profileringsprogramma van 30 EC heeft gevolgd, sluit hij zijn studie af met een afstudeerstage van eveneens 30 EC.

De voltijdvariant onderscheidt vier leerlijnen: de conceptuele leerlijn, de vaardighedenleerlijn, de integrale leerlijn en de ervarings-/reflectieleerlijn. Binnen de conceptuele leerlijn vindt kennisontwikkeling plaats die kenmerkend is voor de eerste fase van de studie (zie ook hierna onder 'Didactiek'). Zo besteedt de opleiding in de propedeusefase aandacht aan CE-relevante onderwerpen als Communicatie en Media, Commerciële verantwoordelijkheid, Consumentengedrag & Innovatie en aan het Project Introductieplan.

Het programma van het profiel/de afstudeerrichting International Marketing Management ziet er iets anders uit. Studenten kiezen vanaf het eerste studiejaar voor dit CE profiel; Engels is hier de voertaal, de literatuur is Engelstalig. In de propedeuse zijn studieonderdelen opgenomen op het terrein van Intercultural Management, studenten werken dan tevens aan een internationaal project.

Het tweede studiejaar kenmerkt zich door verdieping binnen de kaders van de conceptuele leerlijn. Het is verdeeld in drie 'Programma's' (Markt, Klant en Internationaal zaken doen) en een stagedeel van tien weken. In het tweede jaar kiest de student zijn profiel/afstudeerrichting. Dit laatste geldt niet voor studenten die kiezen voor het International Marketing Management profiel. Voor hen geldt een op onderdelen afwijkend programma. Zo besteedt de opleiding binnen dit profiel ruim aandacht aan taal door het studieonderdeel 'Business English' en een tweede vreemde taal aan te bieden. Daarnaast besteedt de opleiding aandacht aan onder andere *Online Marketing, Consumer Behaviour & Innovation, Exportmanagement* en Sales.

Voor het derde studiejaar geldt dat CE-studenten studieonderdelen volgen die bij het gekozen profiel horen, naast enkele generieke vakken waaronder Marketingcommunicatie en Business English. Ter illustratie: het derde studiejaar van het profiel Sport & Entertainment Marketing kenmerkt zich door sport specifieke onderwerpen zoals Sportmarketing, Sport & Mediarecht, Event Marketing Management en het Sport & Entertainmentproject *naast* meer algemene en voor CE typerende studieonderdelen zoals Marketingcommunicatie en Managementvaardigheden. Studenten die het profiel/de afstudeerrichting International Marketing Management volgen, studeren in het derde studiejaar in het buitenland (een forse component van 30 EC gedurende een half jaar) en volgen nog een aantal studieonderdelen op het terrein van onder andere *Logistics, International Law* en *Global Sustainability*.

In het vierde studiejaar geldt voor alle CE-studenten dat zij een minor volgen (zie hierna onder 'Minoren') en werken aan hun afstudeeropdracht.

Deeltijd

De CE-deeltijdvariant kent een andere opzet dan de voltijdvariant. Daarbij doet de opleiding bij de deeltijdstudenten een fors beroep op zelfstudie en discipline waarbij zij werken aan CE gerelateerde thema's. In het eerste studiejaar zijn dat: Sturen van bedrijfsprocessen, Operationele processen, Financiële processen en Commerciële processen. Ieder groot thema duurt één lesperiode en omvat 15 EC. De student sluit een thema af met een assessment dat studenten als pittig kwalificeren.

In de CE-deeltijdopleiding zijn de thema's in het eerste studiejaar en de eerste helft van het tweede studiejaar identiek aan de thema's van andere FEM deeltijdopleidingen binnen het economisch domein. Studenten werken dan vooral aan competenties die nodig zijn voor het kunnen (aan)sturen van bedrijfsprocessen in een organisatie. Onderwerpen die passeren zijn marketing, financiën, management en business intelligence. Studenten van verschillende deeltijdopleidingen werken dan samen, wat de breedte van het vakgebied illustreert. Zoals de opleiding het zelf stelt: 'Studenten leren dus ook actief van studenten uit andere werksituaties'.

Het tweede studiejaar rondt de deeltijdstudent af met een *business case* waarbij deze een simulatie uitvoert en vakspecifieke vraagstukken centraal staan. In de tweede helft van de studie werkt de student aan de tien specifieke bachelor competenties, verbonden aan zes thema's: strategie, marktonderzoek, innovatie, communicatie, sales en leidinggeven. Per thema werkt de student aan twee of drie competenties. De student studeert in het vierde jaar af binnen CE op basis van een afstudeeronderzoek dat gerelateerd is aan een strategisch probleem binnen de eigen beroepsomgeving. Kenmerkend voor de leeromgeving van de deeltijd CE'er zijn onder andere: praktijkonderzoek op de werkplek, het schrijven van een beroepsproduct, deskresearch uitvoeren en terugkoppelsessies met andere studenten over studievorderingen.

Duaal

De propedeuse van de duale variant is identiek aan de propedeuse van de voltijdvariant. Voor het tweede en derde studiejaar geldt dat studenten twee dagen per week naar de opleiding gaan. De overige dagen werken ze op het leerbedrijf en volgen ze een traineeship waarbij ze de marketingtheorie toepassen die de opleiding behandelt. Hier voeren ze operationele taken uit op het vakgebied CE en werken ze aan opdrachten vanuit de opleiding. De taken die ze uitvoeren zijn gekoppeld aan het studieonderdeel dat ze op dat moment volgen.

Het tweede duale studiejaar is onderverdeeld in vier perioden. Binnen iedere periode volgt de student twee studieonderdelen van elk vijf EC en een traineeship, eveneens van vijf EC. De duale student werkt in dat tweede studiejaar aan twee praktijkopdrachten: de praktijkopdracht Externe Analyse omvat opdrachten voor Marktanalyse en Markt, de praktijkopdracht Interne Analyse omvat de opdrachten Ondernemersanalyse en Klant. Tijdens de werkperiode zijn er drie assessments waarbij de opleiding gedragscomponenten beoordeelt. Voor duale studenten geldt als bijzonderheid dat de opleiding hen gelegenheid biedt om in het zevende semester studieonderdelen die ze in de hoofdfase gemist of niet gehaald hebben alsnog te volgen.

Kennisbasis

De domeinspecifieke CE-competenties zijn vertaald in een kennisbasis en in vaardigheden die in landelijk verband zijn overeengekomen. Bestudering van het curriculum van de drie varianten laat zien dat de opleiding de kennisbasis en de vaardigheden hierin op een duidelijke en herkenbare wijze heeft verwerkt. Ook laten de programma's zien dat de opleiding in alle drie opleidingsvarianten in voldoende mate aandacht besteedt aan de voor het vakgebied relevante studieonderdelen.

Studieonderdelen die zowel in het vierjarige voltijd-, deeltijd- als in het duale curriculum zijn opgenomen, hebben betrekking op onder andere Marketing, Sales, Bedrijfseconomie, Salesmanagement en Marktonderzoek. De belangrijkste thema's uit het vakgebied CE zijn daarmee gedekt. Ook het internationale profiel International Marketing Management is duidelijk uitgewerkt en bevat de voor dit profiel relevante studieonderdelen die de opleiding doceert binnen een 'internationale context' en waarbij zij internationale literatuur gebruikt waarin die internationale context verwerkt is.

Profileringsruimte en minoren

Naast de major kent de CE-opleiding een vrije profileringsruimte van 30 EC in de voltijdvariant. De opleiding biedt de student een aantal keuzemogelijkheden: een minor, een pre-master als schakeltraject naar een masteropleiding, een pakket van studieonderdelen dat de student zelf samenstelt, een studieperiode in het buitenland of een minor bij een andere onderwijsinstelling.

Studenten kunnen voor het invullen van hun profileringsruimte terecht bij de studieloopbaanbegeleider. In onderling overleg komen zij tot een keuze over de wijze waarop de student zijn profileringsruimte vorm geeft. In ieder geval dient de keuze van de student bij te dragen aan de te bereiken competenties. De invulling van de profileringsruimte moet goedgekeurd worden door de examencommissie. Zij kan bijvoorbeeld een door de student gekozen minor afwijzen als er sprake is van een te grote overlap tussen studieonderdelen uit het hoofdprogramma en de minor.

De Hogeschool Utrecht kent een groot aantal minoren die CE-studenten kunnen volgen. Iedere minor omvat 30 EC. De opleiding kent verschillende eigen minoren waaronder E-marketing en Sociale Media, de masterclass Strategische marketing, Reclame, Sportmanagement en International advertising. Iedere minor bestaat uit studieonderdelen van vijf EC. De opleiding wil een nieuwe minor ontwikkelen op het terrein van City Marketing.

Didactiek

Vatten we de didactiek van de opleiding samen dan stellen we vast dat er sprake is van een praktijkgerichte opleiding die, gebruikmakend van realistische leeromgevingen, het *concurrency*-principe, gastcolleges, cases en opdrachten, de praktijk voor de student tastbaar maakt. De opleiding kiest daarbij voor competentiegericht onderwijs: de student verwerft daarbij niet alleen kennis, maar moet deze kennis ook toepassen. Naarmate de student vordert in zijn studie, verwacht de opleiding dat deze steeds meer naar een zelfstandige houding toegroeit en daarbij verantwoordelijkheid neemt voor het onderwijsproces.

Iedere onderwijseenheid binnen de opleiding staat, zoals eerder aangegeven, in het teken van een thema: marketing, communicatie, sales, onderzoek, vaardigheden, financiën en communicatie. Het auditteam heeft verschillende onderwijsthema's bestudeerd en stelt vast dat deze relevant zijn en een duidelijke relatie tonen met de praktijk. Binnen deze thema's dient de student voor het vakgebied relevante activiteiten uit te voeren waaronder het opstellen van calculaties, het schrijven van een communicatieplan en het formuleren van promotie- en salesactiviteiten.

Voor de deeltijd- en duale student geldt dat de opleiding hen in een compacte vorm een uitdagende leeromgeving biedt waarin werkervaring een rol van betekenis speelt. Het onderwijs maakt gebruik van de kennis en ervaring van studenten in hun werkomgeving; onderwijs is duidelijk een tweerichtingsverkeer, onderwijs als een dialoog tussen gelijkwaardige partijen: docenten én studenten. De opleiding hanteert hierbij een zo optimaal mogelijk mix tussen contacttijd, werkvormen, individuele begeleiding en ondersteuning. De opleiding verwacht van deeltijd- en duale studenten vanaf de start van de studie een grote mate van verantwoordelijkheid. Studenten verwachten dit ook van de opleiding. Studenten dienen zelf aan te geven wanneer zij van de opleiding begeleiding verwachten.

De opleiding maakt bij de structurering van het curriculum gebruik van vier leerlijnen. Uit het bestudeerde studiemateriaal blijkt dat de voltijdopleiding binnen de conceptuele leerlijn vooral hoorcolleges, werkcolleges en zelfstudieopdrachten aanbiedt. Bij de vaardigheden leerlijn volgen studenten trainingen in kleine groepen. Binnen de integrale leerlijn volgt de student projectonderwijs en loopt stage of is er sprake van praktijkvorming. Tenslotte volgt de student studieloopbaanbegeleiding en supervisie binnen de ervarings- en reflectieleerlijn. Voor dualaal gelden min of meer identieke didactische uitgangspunten als voor de voltijdvariant. Uiteraard zijn er specifieke verschillen die terug te voeren zijn op het duale karakter van de opleiding. Zo verwerven duale studenten hun competenties ook door op het leerbedrijf werkzaamheden uit te voeren. Zij passen dan de theorie toe uit de conceptuele leerlijn en reflecteren op hun gedrag door de uitvoering van drie assessments. Studenten van de verschillende varianten zijn redelijk tevreden over de door de opleiding gehanteerde didactische werkvormen.

Action learning en deeltijd

Binnen de deeltijdvariant werken studenten in kleine teams en is er sprake van een wisselwerking tussen theorie en praktijk. Docenten hebben hierbij vooral een begeleidende en sturende rol. De opleiding geeft de deeltijdstudent opdrachten die deze vervolgens in de eigen werkomgeving uitvoert. Essentieel daarbij is dat de opdracht past binnen de eigen werkomgeving en dat de werkgever de student faciliteert om de opdrachten uit te voeren. Ook voor de deeltijd geldt dat het onderwijs competentiegericht is en is opgebouwd rond thema's. Na ieder thema volgt een beoordeling op basis van het door de deeltijder geleverde beroepsproduct. Werk en studie sluiten op deze wijze nauw op elkaar aan.

De deeltijdstudent maakt gebruik van een portfolio waarin hij zijn competentieontwikkeling beschrijft. De voortgang en de beoordeling van het portfolio vindt na elk thema plaats tijdens een individueel assessment. Ook voor het deeltijdonderwijs geldt tenslotte dat de opleiding verschillende leerlijnen hanteert en daaraan gekoppeld de werkvormen: hoorcolleges, zelfstudieopdrachten, realiseren van beroepsproducten zowel in groepsverband als zelfstandig, het toepassen van vaardigheden en werkmodellen binnen de werksituatie en ondersteuning en coaching. Praktijkonderzoek en het maken van een beroepsproduct vormen een onderdeel van ieder thema binnen een onderwijsperiode. Zo besteedt de opleiding in de propedeuse aandacht aan het leren opzetten van praktijkonderzoek. De onderzoekscomponent zal vanaf 2014 in een aangepaste leerlijn vanaf het eerste studiejaar een prominenter plaats krijgen dan thans het geval is, mede gelet op het verbetertraject rond het afstuderen (zie Standaard 3).

Literatuur

De door de opleiding verplicht gestelde literatuur is in belangrijke mate Nederlandstalig, uitgezonderd het International Marketing Management profiel dat Engelstalige literatuur voorschrijft. Daarnaast gebruikt de opleiding op internationale literatuur gebaseerde artikelen. Bestudering van de literatuurlijsten van de drie CE-varianten laat zien dat er sprake is van literatuur op hbo-bachelorniveau die passend is bij de studieonderdelen. Meer anderstalige literatuur is zeker te overwegen omdat de student na zijn afstuderen terecht kan komen in een omgeving waarin Engels de voertaal is. Een goede beheersing van het Engels is dan een pré voor de student. De literatuurlijst van International Marketing Management vormt daarbij een goed uitgangspunt.

Instroom en doorstroom

Voor de CE-voltijdvariant zijn de reguliere toelatingseisen van toepassing voor mbo'ers, havisten en vwo'ers. Deze variant kent een intakeprocedure waarbij zij potentiële instromers uitnodigt voor een oriënterend gesprek en een digitaal assessment. Bij gebleken hiaten adviseert de studieloopbaanbegeleider/docent de aspirant student om een of meerdere 'bijspijker cursussen' te volgen. Past de opleiding niet bij de student wat betreft motivatie of lopen de verwachtingen van de student en de opleiding te ver uiteen, dan krijgt de student het advies een andere studie te kiezen.

De opleiding kent geen verkort opleidingsprogramma en verleent geen vrijstellingen op basis van de vooropleidingen. Bij CE-deeltijd zijn geen versnelde routes of vrijstellingen mogelijk op basis van werkervaring. Deeltijdstudenten volgen allemaal hetzelfde programma.

De duale student heeft, evenals de deeltijdstudent, vaak een mbo achtergrond of heeft al eerder een hbo-opleiding gevolgd maar niet afgerond. Hij voelt zich niet thuis in een klas met jongere studenten en kiest daarom voor de duale variant die veelal door oudere studenten wordt gevolgd. Student, opleiding en werkgever sluiten een leerarbeidsovereenkomst af. De duale student heeft vaak de behoefte om het geleerde direct in de praktijk toe te passen. Duaal onderwijs biedt daartoe alle gelegenheid.

Duale (maar ook voltijd- en deeltijd) studenten die niet aan de voorwaarden voldoen, komen in aanmerking voor de 21+ toelatingstoets. Het toelatingsonderzoek bestaat uit drie of vier toetsen en een gesprek. Het kennisniveau waarop de opleiding toetst is havoniveau. Een belangrijk thema tijdens het gesprek is de tijd die het kost om de opleiding in deeltijd te volgen. Zo bedraagt de studielast voor de deeltijdstudent ongeveer 20 uur per week. Per deeltijdstudent is in de propedeuse vier uur studiebegeleiding beschikbaar die boven op de gesprekken komt die de student voert met zijn studieadviseur. De deeltijdstudent kan vanuit de opleiding hulp krijgen bij de planning van zijn studie. De opleiding signaleert een trend waarbij de gemiddelde leeftijd van deeltijdstudent daalt en zij bijgevolg over minder werkervaring beschikken.

De deeltijdvariant kent dezelfde toelatingseisen die gelden voor de voltijdvariant. Studenten van deze variant kunnen intakegesprek voeren met een vertegenwoordiger van de opleiding waarbij de student zich uitgebreid kan laten informeren over de inhoud van de opleiding en de organisatie ervan. Het zijn vooral mbo'ers die voor deze variant kiezen en zij beschikken over enkele jaren werkervaring.

De propedeusefase van de opleiding onderscheidt drie functies: oriëntatie, selectie en verwijzing. De opleiding biedt iedere student in het eerste studiejaar twee keer een schriftelijk studieadvies over de voortzetting van de studie: een tussentijds advies begin maart en een bindend studieadvies in juli. Om de studie in de hoofdfase te kunnen voortzetten, dient de student tenminste 45 EC te hebben behaald.

Om studievertraging na de propedeuse te beperken, kent de opleiding een 'zomersprint'. Dit initiatief biedt studenten de mogelijkheid om de opgelopen achterstand in de propedeuse in te halen. Propedeusestudenten die 45 EC gehaald hebben, kunnen binnen de kaders van de 'zomersprint' tenminste twee vakken volgen. Het door hen gevolgde vak sluiten zij af met een tentamen. Naast de 'zomersprint' kent de opleiding ook een 'bezemcollege'. Stof uit bepaalde studieonderdelen biedt de opleiding dan opnieuw aan voor studenten die dat studieonderdeel eerder niet hebben gehaald. Deze 'bezemcolleges' sluit de student af met een toets.

Stages

Positief is het auditteam over de mate van beroepsgerichtheid van deze opleiding, de hbo-oriëntatie. Zo zijn alle *onderwijsthema's* vormgegeven rond *beroepsgerichte* thema's met daaraan gekoppeld een project dat afkomstig is uit de praktijk en lopen studenten tijdens hun vierjarige opleiding stage. Studenten maken op deze wijze kennis met het werkveld én met de beroepsrollen waarin ze later terechtkomen.

Binnen de voltijdvariant heeft de opleiding twee programmaonderdelen opgenomen waarbij de student stage loopt in het tweede en in het vierde studiejaar. De eerste stage levert 15 EC op, de tweede 30 EC. De stage in het tweede studiejaar is voor veel voltijdstudenten een eerste kennismaking met het werkveld. In het vierde studiejaar volgt de student de afstudeerstage. Daarbij werkt de student en schrijft hij de afstudeeropdracht. Voor de stage van de duale student geldt dat de stagebegeleiding vanuit de opleiding verbetering behoeft.

Voor de afstudeerstage is een vakinhoudelijke docent beschikbaar als stagebegeleider die ook kennis van en inzicht heeft in het onderwerp waar de student op afstudeert. De docent/begeleider brengt gedurende de stage een beperkt aantal bezoeken aan het stagebedrijf en overlegt dan met de begeleider vanuit het stagebedrijf, de bedrijfsmentor, en de student over de voortgang van laatstgenoemde. Het aantal bezoeken aan stage-instellingen mag hoger om zo de begeleiding te kunnen intensiveren. De bedrijfsmentor is verantwoordelijk voor een adequate begeleiding van de student binnen de organisatie en beoordeelt de student tijdens zijn stage.

Studiebegeleiding

De opleiding onderscheidt een studieloopbaanbegeleider voor de voltijdstudent en een studieadviseur voor de deeltijdstudent. Duale studenten worden begeleid door een docent-begeleider en vanuit de werkgever door een bedrijfsmentor. Laatstgenoemde is tevens de leidinggevende van de student.

Ieder CE-voltijdstudent heeft een studieloopbaanbegeleider waar hij gedurende zijn studie een beroep op kan doen. Centraal bij deze begeleiding staan voortgang van de studie en advisering bij studieplanning en verwijzing. In het eerste studiejaar zijn vier contactmomenten voorzien, in het tweede studiejaar twee en in de tweede helft van de studie totaal twee.

In de propedeuse is veel aandacht voor de beroepsgeschiktheid van de student: heeft hij de juiste keuzes gemaakt en beschikt hij over bepaalde talenten die hij gedurende de opleiding verder kan ontwikkelen. Met name in het tweede studiejaar is de behoefte aan coaching groot, hier zou de opleiding de begeleiding kunnen intensiveren zo geven studenten aan. In het derde studiejaar neemt de begeleiding/coaching van de student geleidelijk af en ligt de nadruk van de studieloopbaanbegeleiding op de relatie opleiding-individuele student-arbeidsmarkt. In het vierde studiejaar richt de begeleiding zich vooral op het tijdig kunnen afstuderen van de student.

Voor de deeltijdstudent heeft de opleiding de begeleiding als volgt vormgegeven. De studieadviseur heeft géén rol als docent. Hij is wel het eerste aanspreekpunt voor de deeltijder en voor alle studie aangelegenheden. Van de deeltijdstudent verwacht de opleiding meer initiatieven rond de begeleiding: de student vraagt zelf om ondersteuning als dat nodig is. In de propedeuse is vier uur per student voor studieloopbaanbegeleiding gereserveerd. In de daaropvolgende jaren is in één tot twee uur begeleiding voorzien. In de propedeuse besteden themadocenten aandacht aan de gewenste studiehouding van de deeltijdstudent en volgt er overleg met de studieadviseur als de resultaten achterblijven bij de verwachtingen. Voor langstudeerders is gericht beleid ontwikkeld waaronder de inzet van een studieadviseur om met de deeltijdstudent een planning te maken rond het afstuderen.

Lectoraat

Binnen de faculteit waar CE deel van uit maakt, zijn verschillende lectoraten ondergebracht in het Kenniscentrum Innovatie en Business, waaronder het lectoraat Marketing, Marktonderzoek & Innovatie. Het lectoraat heeft zijn missie en zijn doelstelling duidelijk geformuleerd en is relevant voor het vakgebied CE. De lector is tevens werkzaam in de beroepspraktijk, o.a. op het terrein van marketing en marktonderzoek en kan een belangrijke rol vervullen bij het verder vormgeven van de onderzoekscomponent van de opleiding. Het lectoraat gaf aan dit als een van de speerpunten te beschouwen binnen zijn werkzaamheden. Een vertrouwenwekkend signaal.

Binnen het lectoraat zijn zes CE-docenten werkzaam en nemen hier deel aan onderzoek. Hun inzet is afhankelijk van de omvang van het onderzoek waarbij zij betrokken zijn. Zij vormen de 'primaire doelgroep' van het lectoraat. Doel is de verdere professionalisering van de docenten; 30 procent van de docenten is betrokken (geweest) bij lectoraatsonderzoek, dit heeft voor hen een verbreding van de externe oriëntatie en een versterking van de kenniscomponent binnen de opleiding gebracht. De resultaten uit het onderzoek gebruiken de docenten in hun onderwijs. Studenten kunnen via de leerlijn 'Topclass' ook een bijdrage leveren aan het onderzoek. Zowel voltijd- als deeltijdstudenten nemen deel aan het lectoraat.

Internationalisering

De FEM en de opleiding hebben op het gebied van internationalisering een fors aantal initiatieven geformuleerd. Hieruit ontstaat nadrukkelijk het beeld dat het een onderwerp is dat regelmatig op de agenda staat binnen de organisatie. Deskundigheidsbevordering is een thema binnen de kaders van de functioneringsgesprekken (Resultaat Gericht Werken) en heeft onder andere als doel om docenten te stimuleren om hun internationale *scope* te verbreden.

Studenten kunnen zich in het buitenland op verschillende manier oriënteren op hun vakgebied. De opleiding biedt daarvoor genoeg mogelijkheden; zij stimuleert studenten om stages of traineeships in het buitenland te volgen. Ook zijn er buitenlandse studenten die aan de opleiding verschillende studieonderdelen volgen en kennismaken met het Nederlandse werkveld. De opleiding CE biedt Engelstalige studieonderdelen aan waaronder *Foreign Experience Development*, *Selected Marketing Topics* en *Business English*.

Binnen de onderwijsinstelling/opleiding houden verschillende personen zich bezig met internationalisering. We noemen de Stafdienst Internationalisering, het Centrale International

Office, de Coördinator Internationalisering en de Coördinator *Study Abroad* en organisatieonderdelen of functionarissen die specifiek het thema 'internationalisering' in portefeuille hebben.

Docenten

De opleiding beschikt over 39 docenten voor de voltijdvariant, 10 voor de deeltijdvariant en 2 voor duaal. Daarnaast zijn er docenten die in de verschillende varianten lesgeven. Het totale aantal FTE bedraagt bijna 28. De docent-student ratio komt daarmee op 1:21 voor de voltijd- en duale variant en 1:29 voor de deeltijdvariant.

Het Meerjaren Personeelsplan besteedt aandacht aan het verhogen van het kwalificatieniveau en de deskundigheid van docenten. Een inventarisatie van de kwaliteiten van het personeel op basis van door het auditteam bestudeerde cv's laat zien dat de vakinhoudelijke deskundigheid en hun werkervaring in orde zijn. Docenten hebben veelal een voor de opleiding relevante opleiding gevolgd op masterniveau, 35 van de 39 docenten, en/of zijn werkzaam (geweest) in de praktijk. Ook beschikken docenten over een didactische aantekening. Studenten van de drie varianten zijn tevreden over hun docenten zowel wat betreft hun didactische vaardigheden, hun vakinhoudelijke kennis als hun kennis van de praktijk. Deeltijders waarderen in het bijzonder dat docenten vaak met één been in de praktijk (blijven) staan. Zij zien in hun docenten óók een sparring partner; iemand waarmee ze kunnen discussiëren over actuele ontwikkelingen en praktijkrelevante thema's.

Binnen de opleiding spreken docenten en management al dan niet in georganiseerd verband over nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied en de consequenties hiervan voor CE. Tevens bespreken zij beleidsmatige kwesties waaronder de wijze waarop de opleiding binnen haar drie varianten het eindniveau borgt. Een aandachtspunt betreft de onderzoekservaring van de docenten. Deze kan nog worden aangescherpt. Ook kan de opleiding docenten meer stimuleren om relevante internationale tijdschriften te lezen en hierover met collega-docenten over van gedachte te wisselen.

Voorzieningen

De faculteit FEM beschikt over een mediatheek, waar studenten en docenten boeken en tijdschriften op hun vakgebied raadplegen. Er is een verzameling databanken, die toegang geeft tot bronnen, waaronder *full text* artikelen. Veel databanken zijn van buitenaf met de HU-inlog te raadplegen. Voorts beschikt de opleiding over de standaardvoorzieningen als collegezalen, klaslokalen, project- en werkruimtes, stilteruimtes.

In de leslokalen zijn digitale borden en computerapparatuur voor presentaties aanwezig. De docentenkamers zijn gesitueerd rond 'pleinen' waar de studenten overleggen, samenwerken en recreëren. Studenten en docenten ontmoeten elkaar daar en kunnen overleg voeren. De IT-voorzieningen zijn aan de maat: de afgelopen jaren zijn er 200 werkplekken bijgekomen en er zijn nu ruim voldoende laptop-aansluitingen. Het gehele gebouw kent draadloos internet. Studenten zijn tevreden over de beschikbare voorzieningen.

Deeltijdstudenten vragen andere voorzieningen dan de voltijdstudenten. Vanaf 2015 zal de faculteit hieraan tegemoet komen met de introductie van het hogeschool brede programma 'Leven Lang Leren'. Voorzieningen zullen dan hierop worden aangepast.

Weging en oordeel

Het curriculum voor de drie varianten is transparant en inzichtelijk opgebouwd, waarbij de opleiding rekening houdt met de doelgroep waarop het curriculum zich richt. Er is in de drie curricula sprake van voldoende praktijkgerichte kennisontwikkeling met aandacht voor een wisselwerking tussen theorie, praktijk, onderzoek en professioneel handelen.

De gebruikte literatuur is adequaat voor het vakgebied maar zou op onderdelen meer internationale literatuur mogen bevatten. De internationale component in de curricula is voldoende uitgewerkt. Wat betreft onderzoek speelt het lectoraat een belangrijke rol en zal deze rol in de toekomst nadrukkelijker opeisen.

Bij de begeleiding van studenten zoekt de opleiding naar een evenwicht tussen een zelfstandige studiehouding en het vrijlaten van de student. De intensiteit van de studiebegeleiding mag hoger.

De kwaliteit van het personeel op didactisch en vakinhoudelijk gebied voldoet. Wel verdient de onderzoekscomponent nog aandacht bij docenten evenals hun internationale oriëntatie. Het aantal masteropgeleide docenten is in orde. De opleiding ondersteunt professionalisering van het personeel in voldoende mate.

Overwegende dat het programma voor de drie varianten voldoende is uitgewerkt, de kwaliteit van het personeel voldoende is evenals de begeleiding van studenten, de opleiding de onderzoekscomponent steeds verder uitwerkt in nauwe samenwerking met het lectoraat, komt het auditteam voor Standaard 2 tot het oordeel: voldoende.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

De examen- en toetscommissie

De FEM, en daarmee de opleiding CE, hanteert één uniform toetsbeleid. De afgelopen twee jaar is er FEM-breed op dit terrein veel geïnvesteerd. Aanleiding hiertoe was onder andere de zorgen binnen het hbo over de borging van het eindniveau. Dat bleek terecht omdat er sprake was van achterstallig onderhoud op het terrein van toetskwaliteit en de borging van het eindniveau (zie hierna). Daarop zijn er binnen de opleiding een aantal maatregelen genomen waaronder strakkere procedures en transparante beoordelingen. Daarnaast zijn docenten geschoold, is er een toetscommissie gevormd en is er sprake van een verbeterd kwaliteitszorgsysteem rondom toetsing.

Binnen de faculteit is er één FEM-brede examencommissie die uit verschillende 'examenkamers' bestaat. De examencommissie en examenkamers houden onafhankelijk van de opleiding en de faculteit toezicht op het toetssysteem. De rol van de examencommissie is vooral die van toezichthouder op de kwaliteit van het toetssysteem (validiteit van toetsen, e.d.) én zij adviseert over verbeteringen rond het proces van toetsen. Recent is een Facultaire Toetscommissie toegevoegd aan de examencommissie. Deze toetscommissie ziet toe op de toetsdoelen, de actualiteit van toetsmatrijzen en op de kwaliteit van de toetsen. Hierin hebben toetsexperts zitting, veelal docenten. De examenkamer is niet alleen verantwoordelijk voor de kwaliteit van de toetsing, maar zij analyseert tevens periodiek de examenresultaten.

Alle studiepunten worden toegekend op basis van toetsen en/of beoordelingen. Elk studieonderdeel toetst de opleiding apart. In de studiewijzer zijn de leerdoelen vermeld evenals de wijze waarop de opleiding deze toetst. De opleiding heeft vastgelegd welke competenties zij toetst binnen de verschillende studieonderdelen.

De opleiding hanteert verschillende toetsvormen die passend zijn voor de inhoud van het studieonderdeel en de gehanteerde didactiek. Zo toetst de opleiding theorie schriftelijk, veelal door middel van *multiple choice*. Daarnaast biedt de opleiding studenten verschillende casussen aan met daarin relevante beroepsvraagstukken die de student individueel of in groepsverband moet oplossen. Projecten sluit de student af door het schrijven van een verslag en/of het houden van een presentatie. De opleiding beoordeelt de procesvaardigheden aan de hand van een door de student geschreven reflectieverslag. De specifieke kennis toetst de opleiding door middel van een kennistoets. Vaardigheden beoordeelt de opleiding door een oordeel te geven over door de student uitgevoerde (beroeps)taken.

Binnen de deeltijdvariant toetst de opleiding per thema door middel van kennistoetsen, verslagen van beroepsproducten en verslagen over de persoonlijke en professionele ontwikkeling en door assessments. Voor deeltijdassessoren geldt dat bij deze variant betrokken assessoren een training moeten volgen die leidt tot hun certificering. In zowel de voltijd- als deeltijdvariant zijn enkele docenten aangewezen als toetsexperts. Het panel heeft het toepassen van de verschillende toetsvormen kunnen verifiëren in de studiehandleidingen en tijdens de audit door verschillende toetsen te bestuderen.

De opleiding stelt eisen ten aanzien van validiteit, betrouwbaarheid, efficiency en transparantie van toetsen. Toetsen worden opgesteld door onder andere docenten die als examinator zijn benoemd door de examencommissie. Alle toetsen inclusief de normering worden door twee personen opgesteld en de beoordelingscriteria worden opgesteld en gevalideerd door een team van docenten. Het is goed dat de opleiding aandacht besteedt aan de kwaliteit van haar personeel rond toetsen en beoordelen. Zo hebben alle docenten in 2012 een toetstraining gevolgd waarbij onder andere aandacht is besteed aan het formuleren van leerdoelen en de wijze waarop de toetsing van deze leerdoelen plaatsvindt. Een aantal docenten is vervolgens aangewezen als toetsexperts, zij begeleiden docenten die betrokken zijn bij het opstellen/het aanleveren van toetsvragen. De leden van de examencommissie en de examenkamer hebben scholing gevolgd waarbij uitgebreid aandacht is besteed aan de eisen vanuit de WHW aan hun taken en plichten.

Beoordeling toetsen

Het auditteam heeft de gelegenheid gehad om toetsen te beoordelen. Hierbij heeft zij met name gelet op de mate waarin de vraag de student in staat stelt een verdiepend antwoord te geven en op de spreiding van de vragen over de studiestof. De door het auditteam bestudeerde toetsen zijn van voldoende niveau. De antwoordalternatieven bij de *multiple choice* toetsen zijn adequaat gekozen. Zowel feitenkennis als meer toepassingsgerichte vragen komen aan bod. Studenten zijn tevreden over de kwaliteit van de toetsen evenals over de nakijktermijnen en de verwerking van de toetscijfers. De beoordeling van de toetsen noemen zij 'fair' en transparant, een oordeel dat het auditteam onderschrijft.

Afstuderen

Inleiding

Het auditteam heeft zich intensief bezig gehouden met het eindniveau van de studenten en de borging van het eindniveau door de opleiding. We starten deze paragraaf met een korte schets van de afstudeerprocedure om vervolgens aandacht te besteden aan het afstudeerniveau. Daarbij is tevens gesproken met de lector van het nieuwe lectoraat Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek.

Afstudeerprocedure

In het vierde studiejaar volgt de student de eindstage en het afstudeertraject. De student werkt dan aan de afstudeeropdracht waarin hij een marketing managementprobleem oplost. De opdracht is actueel en relevant voor de stageverlenende instelling. De opleiding toetst vooraf of het onderzoeksprobleem de student in staat stelt om de voor dit laatste studieonderdeel relevante competenties te verwerven op bachelorniveau. De geldende regelgeving is voor de student in te zien in de afstudeerhandleiding (2013) die op een adequate wijze het afstudeerproces beschrijft en een overzicht bevat van de eisen en verplichtingen van de verschillende bij het afstuderen betrokken partijen. De taken van de docentbegeleider vóór de aanvang van de praktijkperiode en tijdens de praktijkperiode, evenals de taken van de docentbegeleider en de tweede examinator ten behoeve van de afronding en beoordeling van de praktijkperiode, zijn duidelijk beschreven. De nieuwe, in 2013 geïmplementeerde, afstudeerprocedure is daarmee duidelijk uitgewerkt.

Voor de voltijd- en duale variant geldt dat de opleiding het bereiken van competenties toetst op de terreinen: ondernemerschap, marktonderzoek, bedrijfs- en omgevingsanalyse, marketingstrategie en beleidsontwikkeling, marketingplanning en -uitvoering, marketingcommunicatie, sociale- en communicatieve vaardigheden en zelfsturing. De overige competenties toetst de opleiding in een eerder stadium van de studie. Voor deeltijd geldt dat de student bij de afstudeeropdracht een keuze maakt uit de competenties op het terrein van ondernemerschap, marktonderzoek, verkoop en marketingcommunicatie. Hij kiest dan twee competenties.

De competenties op het terrein van bedrijfs- en omgevingsanalyse, marketing en beleidsontwikkeling en plannen in het kader van marketingbeleid toetst de opleiding altijd binnen de kaders van het afstudeertraject.

Het is goed dat de onderwijsinstelling op facultair niveau de kwaliteit van het afstudeertraject tegen het licht heeft gehouden en waar nodig maatregelen neemt. Eveneens positief is dat de FEM twee functionarissen heeft aangetrokken die de kwaliteit van het afstudeertraject moeten monitoren en waar nodig maatregelen kunnen voorstellen. De inspanningen hebben inmiddels geleid tot een aanpassing van de werkwijze voor afstudeerbegeleiders en examinatoren en tot een aanscherping van de eisen rond het afstudeertraject. Hierin is onder andere duidelijk aangegeven hoe het afstudeertraject is ingericht, zijn de taken en verantwoordelijkheden duidelijk vastgelegd en is de rol van de afstudeercommissie beschreven evenals die van de recent gestarte 'afstudeerkamer'.

Ook zijn de beoordeling van de zitting en de consequenties van een 'onvoldoende zitting' beschreven. De zitting bestaat uit de verdediging van de afstudeeropdracht door de student op basis van een presentatie waarbij de betrokken examinatoren gebruik kunnen maken van het reflectieverslag dat de student heeft geschreven. In geval van een onvoldoende zitting formuleren de examinatoren een verbeteropdracht. De student kan er vervolgens voor kiezen in het daaropvolgende verbetertraject ook zijn scriptie te verbeteren, óók als deze met een voldoende is beoordeeld. Zakt de student vervolgens ook voor de tweede zitting, dan moet hij een nieuwe opdracht maken.

Ook voor de deeltijdvariant heeft de opleiding er voor gekozen om het afstudeertraject tegen het licht te houden en heeft waar nodig aanpassingen gepleegd. Zo vindt er training en normvinding plaats van het team van examinatoren en begeleiders gebaseerd op het nieuwe beoordelingskader dat de opleiding hanteert sinds juni 2013. De invloed van het mondelinge deel van het examen op het eindcijfer is op een meer inzichtelijke wijze beschreven. Ook zijn de procedure en de verplichte documentatie voor examinatoren aangepast.

Beoordeling eindwerkstukken

Het auditteam heeft voorafgaand aan de audit bij de opleiding een lijst opgevraagd van studenten die de afgelopen twee studiejaar de opleiding hebben afgerond. Uit deze lijst zijn twintig afstudeerproducten geselecteerd. Het auditteam beoordeelt acht hiervan als onvoldoende. Met name bij de 'oudere' eindwerkstukken ontbreekt nog de onderzoeksopzet en is er sprake van alleen een marketingplan zonder enige onderzoeksmatige onderbouwing. De bronnen zijn niet altijd adequaat of niet weergegeven in de tekst. Het Nederlands is eveneens een aandachtspunt bij deze oudere afstudeerproducten. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze zijn geschreven volgens de toen geldende cursuswijzer waarin onderzoeksfacetten een andere wegging kenden.

Daarop heeft het auditteam nogmaals tien afstudeerproducten van recente datum (tweede helft 2013) bij de opleiding opgevraagd en deze beoordeeld. De kwaliteit is over de hele lijn nadrukkelijk beter dan de eerste set door het auditteam beoordeelde afstudeerproducten. Zo beoordeelt het auditteam twee eindwerkstukken met een 8 resp. een 9 en beoordeelt zij één afstudeerproduct dat de opleiding met een 5,5 beoordeelt hoger. Duidelijk waarneembaar bij deze tweede tranche is dat de onderzoeksopzet nog niet bij alle studenten in voldoende mate is 'geland'. Voor drie eindwerkstukken van de tien komt het auditteam tot een onvoldoende score. Het ontbreekt dan aan een deugdelijke methodologie en/of bevat moeilijk leesbaar Nederlands.

Voor het auditteam was de waargenomen verbetering, gecombineerd met de inspanningen van de opleiding om verhoging van het eindniveau aan te pakken, aanleiding om ook nog de meest recente werkstukken op te vragen. Het auditteam heeft in dat verband aanvullend nog vijf afstudeerproducten beoordeeld.

Deze zijn geheel geschreven volgens de herziene afstudeerprocedure. Waren de verbeteringen bij de eerste opschaling van afstudeerproducten nog niet in zijn geheel terug te zien, bij deze laatste vijf eindwerkstukken was deze verbetering over de hele linie zichtbaar. Het auditteam beoordeelt vier eindwerkstukken als voldoende. Bij één eindwerkstuk kon het auditteam geen volledige beoordeling geven omdat niet alle bijlagen ter plekke beschikbaar waren.

Uit het gesprek met de lector Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek is gebleken dat men FEM-breed fors inzet op het niveau van eindwerkstukken. De CE-opleiding heeft op dit punt inmiddels een volgende inspanning geleverd die het auditteam terugzag in vijf afstudeerproducten die geschreven zijn volgens de herziene afstudeerprocedure. Deze procedure is door het auditteam bestudeerd en als adequaat beoordeeld. Zij bevat de nodige *checks and balances* om de afstudeerprocedure aan te scherpen/te verzwaren en vervolgens te borgen en om het afstudeerniveau te verhogen.

Weging en oordeel

De faculteit waartoe CE behoort, is sinds 2012 bezig om een verbeterslag op het niveau van de afstudeerwerkstukken te realiseren, evenals een robuust systeem van toetsing en beoordeling. Ook is er een HU breed lectoraat Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek gestart onder leiding van een recent aangestelde lector. Programma en lectoraat spelen, nu al, een belangrijke rol in het FEM breed uitrollen van verbeteringen t.a.v. realisatie en beoordeling van het eindniveau, zo is het auditteam gebleken na gesprekken met de lector en opleidingsverantwoordelijken. De hele onderwijsinstelling zet op dit punt ontegenzeggelijk fors in. Het panel is niet beducht dat er sprake is van cosmetische ingrepen; binnen de FEM zijn verantwoordelijken zich terdege bewust van de noodzaak ervan.

Het auditteam stelt vast dat de wijze van toetsen binnen de verschillende varianten en de maatregelen die de opleiding heeft genomen, effectief zijn gebleken. Studenten zijn tevreden over de kwaliteit van de toetsen, een oordeel dat het auditteam met hen deelt. De diepgang van de toetsen is op bachelorniveau.

Het traject rond het verhogen van het eindniveau is nog niet geheel afgerond binnen FEM in het algemeen en CE in het bijzonder. De opleiding gaat hierbij onorthodoxe maatregelen niet uit de weg. Zo zet de opleiding inmiddels expertise in van extern geworven functionarissen op het terrein van de bewaking van het eindniveau.

De implementatie van de verbetermaatregelen op het terrein van het eindniveau zijn nog niet afgerond, maar de kwaliteit van de afstudeerproducten laat de afgelopen maanden een stijgende lijn zien. De laatste set van vier bestudeerde eindwerken uit januari 2014 zijn naar het oordeel van het auditteam alle van voldoende niveau.

Vanuit de overweging dat de opleiding samen met de faculteit een stevige aanpak heeft uitgerold om toetskwaliteit en eindniveau te verbeteren en op grond van de waarneming dat deze aanpak inmiddels de eerste resultaten oplevert, komt het panel uiteindelijk bij Standaard 3 tot het oordeel 'voldoende'.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De opleiding Commerciële Economie van de Hogeschool Utrecht biedt een curriculum op bachelorniveau dat aansluit bij de eisen van het beroepenveld. De eindkwalificaties bieden de afgestudeerde CE'er voldoende bagage om als startende beroepsbeoefenaar aan de slag te gaan. De kennis- en de vaardighedencomponent zijn in het curriculum verwerkt. De afwisseling tussen theorie en praktijk is voldoende. De student krijgt binnen de verschillende varianten gelegenheid om zijn theoretische kennis en praktische vaardigheden in het werkveld te toetsen. De relaties tussen opleiding en arbeidsmarkt zijn voldoende gestructureerd.

De opbouw van het curriculum van de verschillende varianten is adequaat, evenals de aansluiting van het curriculum op de groep instromende studenten. Het instroombeleid van de opleiding is duidelijk beschreven. De docenten beschikken over voldoende kennis van de vakinhoud en van het werkveld.

De kwaliteit van de toetsen is voldoende; diepgang en breedte van de leerstof zijn adequaat. De opleiding maakt een inhaalslag wat betreft het niveau/de kwaliteit van de eindwerkstukken.

Gelet op het bovenstaande komt het auditteam tot het oordeel dat de opleiding Commerciële Economie van de Hogeschool Utrecht het bachelorniveau representeert.

6. AANBEVELINGEN

Het auditteam heeft geen aparte aanbevelingen voor de opleiding anders dan die welke onder de bevindingen in dit rapport zijn opgenomen.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Commerciële Economie, Hogeschool Utrecht voltijd/ deeltijd / dual	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Nr.	Competentie CE	Toelichting	Aanpassing/toevoeging in kernwoorden
1	Ondernemerschap	Het initiëren en creëren van nieuwe producten en diensten, zelfstandig en ondernemend.	Innovatie, creativiteit, verantwoord ondernemen
2	Markonderzoek	Het uitvoeren, interpreteren, toetsen en evalueren van marktonderzoek.	Onderzoekvaardigheden, Deskresearch, kwalitatief onderzoek
3	Bedrijfs- en omgevingsanalyse	Vaststellen voor een onderneming van enerzijds de sterktes en zwaktes op basis van een analyse van de interne bedrijfsprocessen en – cultuur, als onderdeel van de waardeketen, en anderzijds van de kansen en bedreigingen op de lokale, nationale en/of internationale markt op basis van relevante nationale en internationale trends.	Digitale samenleving, online, participerende klant
4	Marketingstrategie en beleidsontwikkeling	Het ontwikkelen van marketingbeleid voor een (internationaal) opererende onderneming en het kunnen onderbouwen en beargumenteren van gemaakte keuzes .	Strategie
5	Marketingplanning en – uitvoering	Het opstellen, uitvoeren, bijstellen en evalueren vanuit het marketingbeleid	Accountability
6	Verkoop	Het ontwikkelen en onderhouden van zakelijke relaties ten behoeve van inkoop, verkoop en dienstverlening en het verkopen van producten en/of diensten.	Consultative selling, customer lifetime value
7	Communicatie	Communiceren in minimaal één moderne vreemde taal en daarbij rekening houden met culturele verschillen, intern en extern, nationaal en internationaal.	Gekozen is voor Engels als vreemde taal
6	Verkoop	Het ontwikkelen en onderhouden van zakelijke relaties ten behoeve van inkoop, verkoop en dienstverlening en het verkopen van producten en/of diensten.	Consultative selling, customer lifetime value
7	Communicatie	Communiceren in minimaal één moderne vreemde taal en daarbij rekening houden met culturele verschillen, intern en extern, nationaal en internationaal.	Gekozen is voor Engels als vreemde taal
8	Marketingcommunicatie (nieuw)	Toegevoegde competentie. Het on- en offline communiceren met marketingdoelgroepen	Branding, positioneren, on- en offline communicatie
9	Leiderschap en management	Leidinggeven aan een project, bedrijfssonderdeel, bedrijfsproces of bedrijf.	Samenwerken
10	Sociale en communicatieve competentie (interpersoonlijk)	Interpersoonlijk. De directe communicatie met de partijen in het commerciële werkveld.	Samenwerken
11	Zelfsturende competentie (intrapersoonlijk)	Intrapersoonlijk. De communicatie die een persoon met zichzelf voert als professional in het commerciële werkveld.	Organiseren van eigen actualiteit, zijn van vakman of –vrouw

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Curriculum propedeuse Commerciële Economie			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Marketing	Bedrijfskunde	Onderzoeksvaardigheden	Bedrijfseconomie
Communicatieve Vaardigheden	Business English 1 Level A	Project Introductieplan	Business Project
Economie & Recht	Consumentengedrag & Innovatie	Communicatie & Media	commerciële Verantwoording

Propedeuse, jaar 1, International Marketing Management (2012-2013)			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Marketing	Business Administration	Business Economics	Research Skills
Business English 1 Level B/01	Commercial Skills	Business Project	Statistics
Economics	Intercultural Management	Informationmanagement	Individual project
Law		Logistics 1	International Project

Hoofdfase, jaar 2, voltijd (cohort 1 ³³)			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Programma Markt	Programma Klant	Stage 1	Programma Internationaal Zaken Doen
Project Markt	Project Klant		Project Int. Zaken Doen
Marktanalyse	Ondernemingsanalyse		Business English 2
Marketing Research	Consultancy Skills		Commerciële vaardigheden

Hoofdfase, jaar 2, voltijd (cohort)			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Programma Internationaal Zaken Doen	Project Markt	Programma Klant	Stage 1
Project Int. Zaken Doen	Project Markt	Project Klant	
Business English 2	Marktanalyse	Ondernemingsanalyse	
Commerciële vaardigheden	Marketing Research	Consultancy Skills	

Hoofdfase, jaar 2, International Marketing Management (2012-2013)			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Second Foreign language	Second Foreign language	Second Foreign language	Internship 1
Business English 2/01	Business English 2/02	Online Marketing/01	
Global Marketing Research/01	Innovative Sustainable Marketing	Consumer Behaviour & Innovation	
Sales & Account Management	Exportmanagement 01		

Hoofdfase, jaar 3, voltijd, Sales & Marketing Management			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Marketing Communicatie	Innovatie & Branding	Marketingplan 1 SMM	Marketingplan 2 SMM
Marktonderzoek & Duurzaamheid	Selected Marketing Topics	Business English 3	Sales & Accountmanagement
Management Skills	Praktijkruimte Bedrijfsopdracht Praktijk Simulatiegame Links	Deal or no deal	Supply Chain Management

Hoofdfase, jaar 3, voltijd, Sport & Entertainment Marketing			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Entertainment Marketing	Sport- & Mediarecht	Event Marketing Management	Sport Marketing
Marketing Communicatie	Marktonderzoek & duurzaamheid	Sport & Entertainment- project	Sport & Entertainment- project 2
Selected Marketing Topics	Praktijkruimte Bedrijfsopdracht Praktijk Simulatiegame Links	Management Skills	Business English 3

Hoofdfase, jaar 3, voltijd, Leisure & Event Marketing			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Tourism & Hospitality	Sports & Recreation	Business Event Management	Foreign Experience development
Marketingcommunicatie	Marktonderzoek & Duurzaamheid	Leisure project 1	Leisure project 2
Selected Marketing Topics	Praktijkruimte Bedrijfsopdracht Praktijk Simulatiegame Links	Management Skills	Business English 3

Hoofdfase, jaar 3, voltijd, Creatieve Industrie			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Marketingplan 1	Marketingplan 2	Trends 1	Trends 2
Marketingcommunicatie	Business English 3	Entrepreneurship 1	Entrepreneurship 2
Marktonderzoek & Duurzaamheid	Praktijkruimte Bedrijfsopdracht (3 EC) Simulatie(2 EC)	Projecten Nieuwe Dingen Doen (10 EC)	

Hoofdfase, jaar 3, International Marketing Management (2012-2013)			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Study abroad ³⁴		Product Management Plan	Global Sustainability
		Market Entry Strategy	Management and Organisation
		Management skills	Market Entry Strategy
		International Law	Logistics
			International Branding

Hoofdfase, jaar 4, voltijd			
Periode A	Periode B	Periode C	Periode D
Profileringsprogramma/Minor (30 EC)		Afstudeer opdracht en (bij IMM: buitenlandse) stage" (30 EC)	

CE dual, jaar							
Periode A	EC	Periode B	EC	Periode C	EC	Periode D	EC
Marktanalyse	5	Ondernemers-analyse	5	Project Klant	5	Project Internatio- naal Zakendoen	5
Project Markt	5	Onderzoeks-	5	Professionele	5	Engels	5

CE dual, jaar							
Periode A	EC	Periode B	EC	Periode C	EC	Periode D	EC
		vaardigheden		vaardigheden			
Traineeship 1 <i>Werken op leerbedrijf + praktijkopdracht Externe Analyse</i>	5	Traineeship 1 <i>Werken op leerbedrijf + praktijkopdracht Externe Analyse</i>	5	Traineeship 1 <i>Werken op leerbedrijf + praktijkopdracht Interne Analyse</i>	5	Traineeship 1 <i>Werken op leerbedrijf + praktijkopdracht Interne Analyse</i>	5
	15		15		15		15
<i>De praktijkopdracht Externe Analyse omvat opdrachten voor Marktanalyse en Markt.</i>				<i>De praktijkopdracht Interne Analyse omvat de opdrachten voor Ondernemersanalyse en Klant.</i>			
<i>Tijdens werkperiode zijn er 3 assessments (leidinggevende, collega en student zelf) Aan het eind maken de studenten een eindverslag over hun werkperiode.</i>							

CE dual, jaar							
Periode A	EC	Periode B	EC	Periode C	EC	Periode D	EC
Marketing-communicatie	5	Selected Marketing Topics	5	Marketingplan 1	5	Marketingplan 2	5
Business English	5	Innovatie & Branding	5	Deal or no deal	5	Sales – en account-management	5
Traineeship 2 <i>Werken op leerbedrijf + praktijkopdracht Communicatie & Innovatie</i>	5	Traineeship 2 <i>Werken op leerbedrijf + praktijkopdracht Communicatie & Innovatie</i>	5	Traineeship 2 <i>Werk leerbedrijf 3 dagen</i>	5	Traineeship 2 <i>Werk leerbedrijf 3 dagen</i>	5
	15		15		15		15
<i>De praktijkopdracht Communicatie & Innovatie omvat de opdracht voor Marketingcommunicatie en Innovatie & Branding.</i>				<i>De praktijkopdracht Marketingplan omvat de opdracht voor Marketingplan 1 en 2.</i>			
<i>Tijdens werkperiode zijn er 3 assessments (leidinggevende, collega en student zelf) Aan het eind maken de studenten een eindverslag over hun werkperiode.</i>							

Deeltijdopleiding CE				
Blok	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4
1 (15 EC)	Sturen van bedrijfsprocessen	Management & Leidinggeven	Strategisch Bedrijfsplan	Sales en Strategie
2 (15 EC)	Operationele processen	Business Intelligence	Marktonderzoek	Commercieel Leiderschap
3 (15 EC)	Financiële processen	Business case	Marketingplan	Afstuderen
4 (15 EC)	Commerciële processen		Communicatie, PR en reclame	

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bachelor Commerciële Economie van Hogeschool Utrecht op 30 september 2013

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30		Inloop & ontvangst auditteam	
08.30 – 09.30		Intern overleg auditteam	
09.30 – 10.30	Lokaal 2.76	Management <ul style="list-style-type: none"> • Rob van Lambalgen, Faculteitsdirecteur FEM • Kees Bossers, ad- interim Instituutsdirecteur Commerciële Economie • Jean Hendriks, Opleidingsmanager Commerciële Economie voltijd en dual • Iris Hollaender, Opleidingsmanager Commerciële Economie deeltijd • Loes Vink, Propedeuse coördinator 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering – onderzoeksdimensie.
10.30 – 10.45		Pauze/uitloop	Interne terugkoppeling
10.45 – 11.45	Lokaal 2.76	Docenten Bachelor (voltijd en dual) <ul style="list-style-type: none"> • Jacqueline Sant, docent, Programmaleider en SLB - er • Walter van den Brink, docent, Praktijkcoördinator • Mark Nutzel, docent • Natalie Teeken, docent, SLB'er • Mitchell Alexander, docent, Internationalisering • Arjan Schellinkhout, docent, minorcoördinator • Jeroen Rooijackers, docent • Aljan de Boer, docent 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen
11.45 – 12.45	Lokaal 2.76	Docenten deeltijd <ul style="list-style-type: none"> • Jan de Zeeuw, docent jaar 1 - 2, thema-coördinator, lid GOC, deelname aan project Kenniscentrum • Rene Susan, docent, themacoördinator • Hylde Kuiper, docent, themacoördinator, lid lectoraat • Gerlach Velthoven, docent, programmaleider, themacoördinator. • Thea Broekmeulen, studie adviseur 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten – opleidingsspecifieke voorzieningen
12.45 – 13.30	Lokaal 2.80	Lunch	Interne terugkoppeling
13.30 – 14.30	Lokaal 2.82	open spreekuur	
		bestudering documentatie / random lesbezoek / bekijken opleidings-specifieke voorzieningen	

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksonderwerpen
14.30 – 15.30 Lokaal 2.76		Examencommissie en toetsing <ul style="list-style-type: none"> • Jeannie van Laar, voorzitter Examencommissie • Andre de Groot, voorzitter facultaire examencommissie • Riet Prins, voorzitter toetscommissie • Gerlach Velthoven, Examencommissie deeltijd 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing - resultaten -
15.30 – 15.45		Pauze/uitloop	Interne terugkoppeling
15.45 – 16.30 Lokaal 2.76		Onderwijs en Onderzoek <ul style="list-style-type: none"> • Gerrita van der Veen, lector Kenniscentrum • Anita Cox, docent, lid lectoraat • Jeroen Rooijackers, docent • Martin de Boer, docent • Jan de Zeeuw, deelname aan project Kenniscentrum 	onderzoek doen – lectoraat en kenniskring – interactie onderwijs en onderzoek - onderzoeksvaardigheden
16.30 – 17.15 Lokaal 2.76		Bespreking auditteam resultaten eerste auditdag	Interne terugkoppeling

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bachelor Commerciële Economie van Hogeschool Utrecht op 3 oktober 2013.

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksonderwerpen
08.00 – 08.15		Inloop & ontvangst auditteam	
08.15 – 08.30 Lokaal 2.76		Intern overleg auditteam	
08.30 – 09.30 Lokaal 2.76		<p>Studenten Bachelor (voltijd en dual)</p> <p>PROPEDEUSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vera Koopmans • Bas Schoonderbeek <p>Sales en Marketing Management (SMM)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Desiree Eeken (2^e jaar) • Leonie Vrakking (2^e jaar) • Manja Koot (3^e jaar) • Minouche Köhler (3^e jaar) • Remy Sennema (4e jaar GOC) <p>International Marketing Management (IMM)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bjorn Broekman • Martijn Cevat <p>Creatieve Industrie (CI)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jan Willem Franken (4^e jaar) lid GOC <p>Sport – en Entertainment Marketing (SEM)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tim Peter (3^e jaar) <p>Leisure en Event Marketing (LEM)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cornee Zweerus (3e jaars student) <p>Duale Opleiding</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mark Kuipers (4^e jaar dual) 	<p><u>Gespreksonderwerpen bij studenten:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten of vervolgopleiding</p>
09.30 – 09.45		Pauze/uitloop	Interne terugkoppeling
09.45 – 10.30 Lokaal 2.76		<p>Studenten deeltijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sohaila El Kaddouri (2^e jaar) • Martijn Wanders (2^e jaar) • Gilbert Wieringa (4^e jaar) • Gerard Hosper (4^e jaar) • Jeroen Schenk (4^e jaar) 	<p><u>Gespreksonderwerpen bij studenten:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten of vervolgopleiding</p>

10.30 – 11.30 Lokaal 2.76		<p>Alumni en werkveld</p> <p>Alumni voltijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ben Mansvelder (SEM) • Eva de Groot (SMM) • Gerben Kuip (SEM) • Danielle Tertaas (IMM) <p>Beroepenveldcommissie voltijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Joost Dam • Paul Peter Fransen <p>Werkvelddeskundige</p> <p>Alumni deeltijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruud de Wit <p>Werkveld/beroepenveld deeltijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olav Duijn • Pieter Doornenbal 	<p><u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld – eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding – onderzoekscomponent – niveau</p> <p><u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk</p>
11.30 - 11.45 Lokaal 2.76		Interne terugkoppeling	
11.45 – 12.00 Lokaal 2.76		<i>Pending issues</i>	
12.00 – 12.45 Lokaal 2.80		Werklunch auditteam	Interne terugkoppeling
12.45 Lokaal 2.76		Terugkoppeling (alle gesprekspartners en genodigden)	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de voltijd-, deeltijd- en duale opleiding Commerciële Economie is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een auditteam zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een auditteam bepaalt of zij de basiskwaliteit van de opleiding als voldoende beoordeelt.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijd-, deeltijd- en duale-variant.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft - ook door eigen waarneming.

Na overleg met de opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Algemeen

- Overzicht van ingezet personeel met naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
- Overzicht van afstudeerwerken van de studie jaren 2011-2012 en 2012-2013
- Toelichting op de berekening van de student/docent ratio FEM. J. Ruighaver, 4 juni 2013
- Projectplan Sirius FEM 2012-2013, februari 2013
- Projectplan PMO Leven Lang Leren 2013 - 2017
- Adviesrapport Accreditatie HBO bachelor opleiding Commerciële Economie voltijd-duaal (Hobéon 2007).
- Adviesrapport Accreditatie Parttime Management Opleidingen (Hobéon, 2007).
- Nota Internationalisering FEM 2013-16
- Kwaliteitsverbeterplan Faculteit Economie & Management 2012-2015. Concept. 19 juni 2012
- Opleidings- en kwaliteitsplan deeltijd en duale opleidingen versie 4 (2012-2013)
- Opleidings- en kwaliteitsplan deeltijd en duale opleidingen versie 5 (2013-2014)

Standaard 1

- Standaard Bachelor Business Administration
- Domeincompetenties en illustraties Commerce (2005, december).
- Commerciële Economie: De blik naar buiten; Landelijk beroeps- en competentieprofiel bachelor opleiding Commerciële Economie 2012 (19 december 2012).
- Aanvullend document Domeincompetenties Bachelor of Commerce" (vastgesteld door Vereniging Hogescholen in 2008)
- Body of Knowledge & Skills van de opleidingsdomeinen Business Administration, Commerce
- Programma van eisen SLB in de HU. (06-09-2012)

Standaard 2

- Studiegids Commerciële Economie voltijd 2012-2013
- Opleidingsplan Deeltijd- en duale opleidingen PMO 2012-2013
- Competentiematrix CE voltijd
- Competentiematrix CE deeltijd
- Begeleiding propedeuse student deeltijd (juni 2013)
- Cursuswijzers voltijd (map of website)
- Themawijzers deeltijd (map of website)
- Boekenlijst voltijd en duaal propedeuse alle richtingen
- Boekenlijst voltijd en duaal propedeuse CE
- Boekenlijst voltijd duaal hoofdfase alle richtingen
- Boekenlijst parttime variant (deeltijd) CE jaar 1 t/m 4

Standaard 3

- Onderwijs en Examenregeling HU 2011-2012
- Onderwijs en Examenregeling FEM 2011-2012
- Reglement Examencommissies HU
- Handleiding afstuderen 2012 – 2013. Deeltijdopleidingen Bedrijfseconomie en Commerciële Economie
- Toetsplan propedeutisch jaar
- Toetsplan CE voltijd
- Toetsplan CE deeltijd
- Notitie Toetscommissies, juli 2012
- Plan van aanpak Toetscommissie
- Cursuswijzers Stage 1 en afstuderen
- Protocol assessment

Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid) op studentnummer:

1. 9111537
2. 1597712
3. 1532274
4. 1560001
5. 1557392
6. 1555485
7. 1543933
8. 1535638
9. 1537234
10. 1569285
11. 1569364
12. 1543970
13. 1548962
14. 1559516
15. 1572417
16. 1554080
17. 1572425
18. 1559473
19. 1565030
20. 1521331

21. 1570078
22. 1550649
23. 1576475
24. 1574385
25. 1532792
26. 1512827
27. 1575413
28. 1036624
29. 1569842
30. 1212548
31. 1520590
32. 1092406
33. 1570622
34. 1556957

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Naam (inclusief titulatuur)	Rol (voorzitter / lid / Student-lid)	Domeindeskundige (ja / nee)
W.L.M. Blomen	Voorzitter	Nee
G. Struijf MBA RM	Lid	Ja
Drs. W. Wierda	Lid	Ja
N. Kreuze	Student-lid	Nee

Naam	Rol	Gecertificeerd (jaar)
Drs. G.W.M.C. Broers	Secretaris	Sinds 2010

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - studentzaken
W.L.M. Blomen voorzitter	x					
G. Struijf MBA RM deskundige	x	x	x	x	x	
Drs. W. Wierda Deskundige			x	x	x	
N. Kreuze studentlid						x

1	De heer Blomen is directeur van de Hobéon Groep. Hij heeft de afgelopen jaren veelvuldig deelgenomen aan audits in het hoger onderwijs, doorgaans als voorzitter.
2	De heer Struijf is register marketeer. Hij is associate partner bij ICSB, een onderneming die zich toelegt op advies, onderzoek en opleiding rond marketingstrategie, innovatie, segmenteren, positioneren en communicatie. Ook is hij Chief Marketing Officer bij BrainStax.
3	De heer Wierda is lector binnen het Lectoraat Media Business en docent binnen de <i>School of Communication Media & Music</i> van Hogeschool Inholland. Tevens is hij zakelijk directeur van een mediabedrijf.
4	De heer Kreuze is vierdejaars student Commerciële Economie aan Hogeschool Windesheim, locatie Zwolle. Hij is vicevoorzitter van het Student Overleg Orgaan Zwolle (SOOZ).

Op 19 juli 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Commerciële Economie van Hogeschool Utrecht [nr#001892].

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling -anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het Evaluatiebureau-, die een volstrekt onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl